

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING I FORM AV
SCHAKTNINGSÖVERVAKNING 2024

Stina Tegnhed

SEX TRÄDGRÖPAR PÅ STAFSINGE GAMLA KYRKOGRÅRD

Halland, Falkenbergs kommun, Stafsinge socken, Stafsinge 5:1
L1997:5413, L1997:5414

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2025:6

KULTURMILJÖ
HALLAND

EN DEL AV HALLANDS KULTURHISTORISKA MUSEUM

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2025

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2024

Framsida: Stafsinge gamla kyrkogårds södra långsida, mot OSO. Fotonr: 2024-91-3. Foto: Stina Tegnhed.

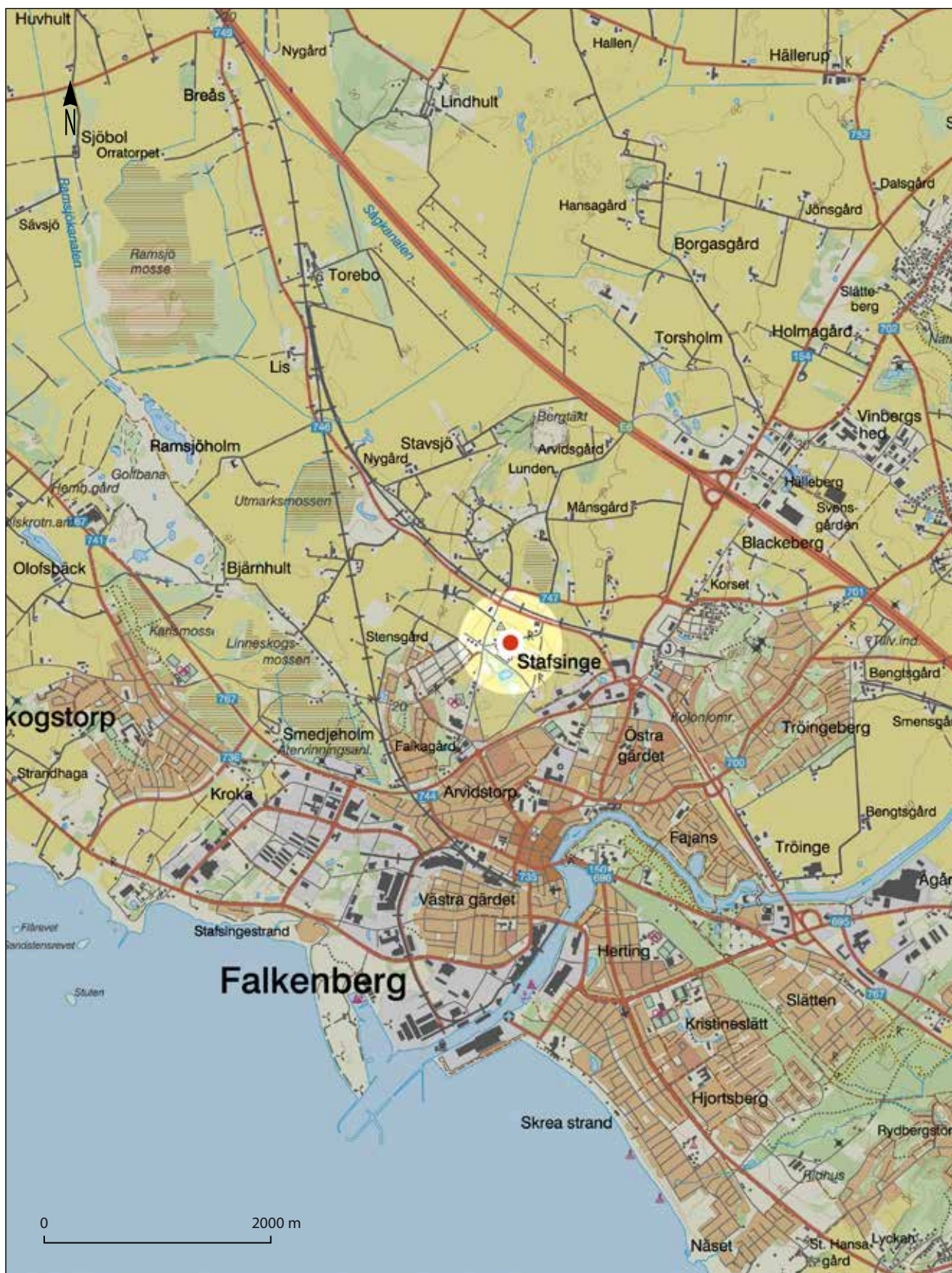
Baksida: Gravstenar på Stafsinge gamla kyrkogård. I bakgrunden syns västra muren och grop 1, mot V.

Fotonr: 2024-91-2. Foto: Stina Tegnhed

Ärende nr ms2006/02316.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Stafsinge gamla kyrka	5
Syfte och metod	6
Undersökningsplanens måluppfyllelse	7
Resultat	7
Groparna	8
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Bilagor	11
Bilaga 1 Fyndlista	
Bilaga 2 Fotolista	

Figur 1. Undersökningsområdets läge markerat på Lantmäteriets karta. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Sex trädgropar för nyplantering av ekar grävdes av personal från Falkenbergs pastorat på gamla Stafsinge kyrkogård den 14 november 2024. Ödekyrkogården (L1997:5414) och resterna under mark av den numera rivna kyrkan (L1997:5413) är fasta fornlämningar och grävningen av groparna schaktningsövervakades av arkeolog från Kulturmiljö Halland. Groparna mätte cirka 0,6x0,6 meter och grävdes till mellan 0,3–0,4 meters djup. I groparna påträffades endast matjord, rötter, stenar och enstaka fragment av tegel och bruk. Ett fragment av en mörkbrungrå tegelplatta med fasad kant framkom i en av groparna samlades in och har erhållit fyndnummer VM300 135:1.

Inga lämningar, tillhörande den gamla kyrkan eller gravar, kom att påverkas av trädgroparna och Kulturmiljö Halland förordar därmed inte några fortsatta antikvariska insatser i ärendet.

BAKGRUND

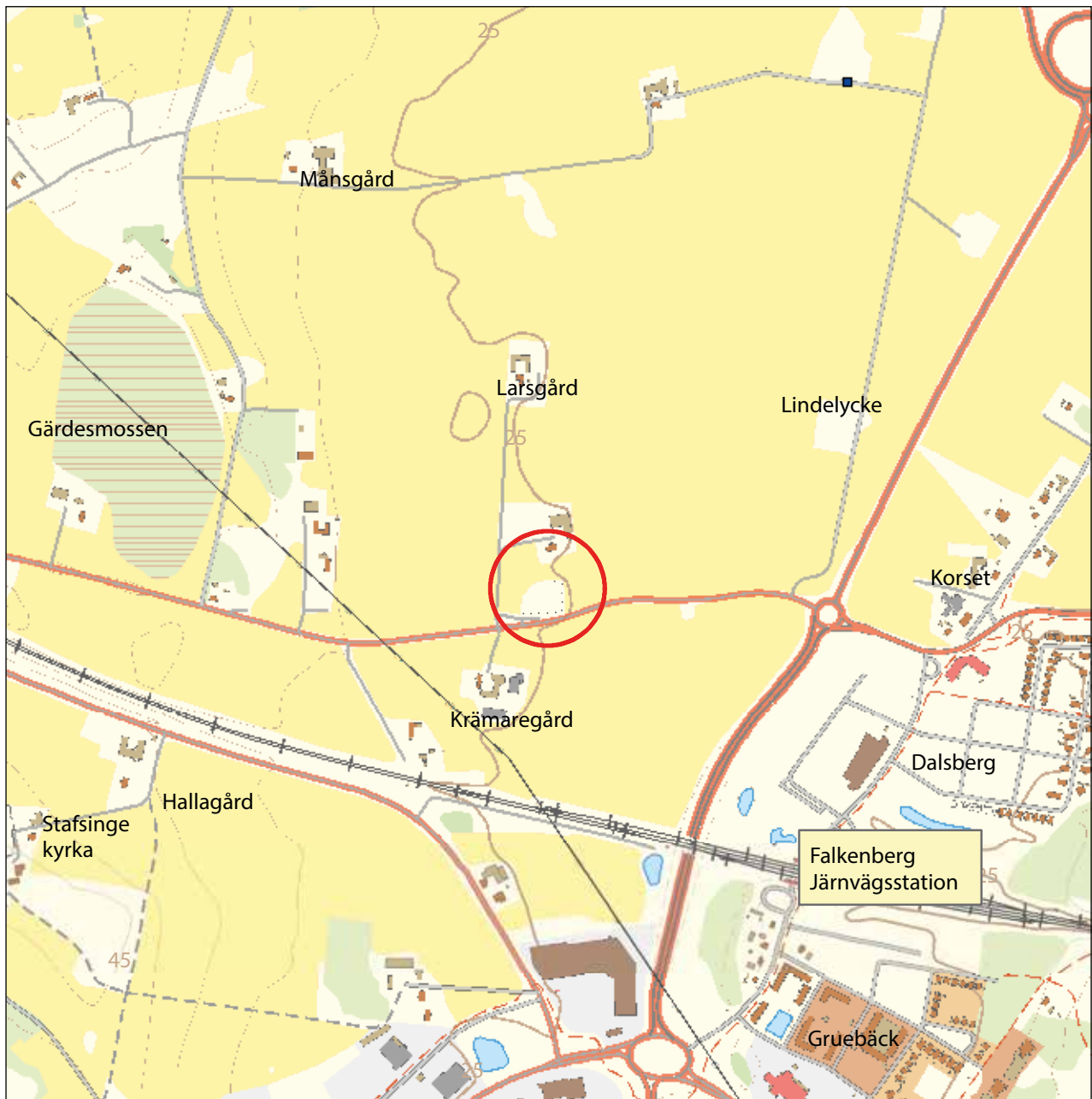
Trädkransen på Stafsinge gamla kyrkogård ska förnygras. Idag står oxlar på platsen. Hösten 2023 planterades tio ekar längs kyrkogårdens syd, öst och nordostsida. Den 14 november 2024 grävdes ytterligare sex trädgropar, längs kyrkogårdens västra och norra sida. Ödekyrkogården (L1997:5414) och resterna under mark av den numera rivna kyrkan (L1997:5413) är fasta fornlämningar och grävningen av groparna schaktningsövervakades av arkeolog från Kulturmiljö Halland.

STAFSINGE GAMLA KYRKA

Den gamla kyrkan i Stafsinge var en stenkyrka från medeltiden. En bevarad ritning från 1793 av Johan Friedrich Röhr visar kyrkans ursprungliga planform. Ritningen visar en byggnad bestående av ett rektangulärt långhus, ett kvadratisk kor med rak östgavel, ett

litet murat vapenhus i sydväst samt ett trätorn i väster. Kyrkan blev så småningom otillräcklig för folkmängden och utökades något på 1790-talet, men år 1856 fattades ett beslut om att en helt ny kyrka skulle byggas. Den nuvarande Stafsinge kyrka uppfördes på en höjd cirka 1,5 kilometer västsydväst om den gamla kyrkplatsen mellan åren 1862–65, efter ritningar av arkitekten A.T. Gellerstedt. Den gamla kyrkan revs i samband med bygget av den nya. Sannolikt har stenar från den gamla kyrkan använts som byggnadssten i den nya.

År 2002 genomfördes en forskningsundersökning inom projektet *Medeltid i Åtradalen*, som drevs av arkeologerna Ing-Marie Nilsson och Påvel Nicklasson. Tre meterrutor undersöktes i kyrkoruinens västra och södra del. Syftet med forskningsundersökningen var att utröna kyrkans funktion, samhällsliga kontext och ålder. Forskningsundersökningen resulterade i att det

Figur 2. Stafsinge gamla kyrkogård strax norr om Falkenberg, markerad på fastighetskarta skala 1:10 000.

exakta läget av långhusets södra mur kunde bestämmas. Muren ligger precis utanför den stenrad som idag markerar kyrkans sträckning. Murverket visade sig vara kraftigt nedbrutet. Två golvlager påträffades. Den äldre bestod av kalkbruk och ett yngre (men möjligen medeltida) utgjordes av tegelplattor. Undertill fanns en äldre markhorisont där flintmaterial påträffades. I meterrutan som grävdes i kyrkans västra del framkom en sten som tolkades vara rest av fundament för dopfunten. Vid undersökningen framkom spår efter tre gravar. I fyllningarna till dem fanns två mynt.

Dessa konserverades, den ena daterades/bestämde till Magnus Eriksson 1332–60 och den andra, en tjurhuvudbrakteat till 1400-talet, Mecklenburg (Nilsson och Nicklasson 2002).

SYFTE OCH METOD

Beslut om arkeologisk undersökning fattades av Länsstyrelsen i Hallands län enligt 2 kapitlet 12 och 14 §§ kulturmiljölagen (SFS 1988:950, KML). Syftet med

undersökningen var att med ett vetenskapligt arbets-sätt dokumentera fornlämningen.

Trädgroparna grävdes för hand av personal från Fal-kenbergs pastorat. Groparna dokumenterades genom inmätning av GPS och fotograferades med digitalka-mera. Innehållet i groparna genomsöktes även av en handburen liten metalldetektor, en så kallad pinpointer. Inmätningarna finns bevarade i Intrasis, med pro-jekt-namn Stafsinge2024262S. Vidare digital bearbet-ning har därefter utförts i ArcGis.

Undersökningsplanens måluppfyllelse

Undersökningen kunde genomföras som planerat och undersökningsplanens mål har uppfyllts.

RESULTAT

Sex trädgropar, med måtten cirka 0,6x0,6 meter, gräv-des för hand ned till mellan 0,3–0,4 meters djup. Gro-parna grävdes längs kyrkogårdens västra och norra sida och deras exakta placering framgår i figur 3.

Figur 3. De sex trädgroparna markerade på ortofoto. Skala 1:500.

Figur 4. Trädgropar längs västra och norra muren. Närmast i bild är groparna grop 2 och 3, mot NO. Fotonr: 2024-91-1. Foto: Stina Teghned.

I groparna påträffades matjord, rötter, sten och enstaka fragment av tegel och bruk. Troligen härrör de enstaka tegelfragmenten och bitarna av bruk från den gamla kyrkan. Efter att den rivits kan fragment spritts på kyrkogården tillsammans med jordmassor i utplanande syfte. I grop 5 påträffades ett fragment av en tegelplatta (se figur 5 och 6). Färgen är mörkbrunrå och den är 11,5 cm lång, 6,5 cm bred och 1,5 cm tjock. Ovansidan är fasad längs långsidan och längsgående avstrykningar syns, medan tvärgående avstrykningar syns på den fasade kanten. Undersidan är gråbeige och ser ut att vara doppad i sand. Kärnan i plattan är brunorange. Den brända leran är magrad. Föremålet mättes in som lösfynd. Fyndet har erhållit accessionsnummer VM300 135:1. Möjligen härrör tegelplattan från någon form av utsmyckning som satt på den ursprungliga kyrkan.

Inga lämningar, tillhörande den gamla kyrkan eller gravar, kom att påverkas av trädgroparna. Kulturmiljö Halland förordar därmed inte några fortsatta antikvariska insatser i ärendet.

Groparna

Grop 1

Intrasisid: 200
 Storlek: 0,6 x 0,6 meter
 Djup: 0,4 meter
 Fyllning: Mörkbrunsvart matjord och rötter. Enstaka sten och tegelfragment.

Grop 2

Intrasisid: 204
 Storlek: 0,6 x 0,6 meter
 Djup: 0,3–0,4 meter
 Fyllning: Mörkbrunsvart matjord och rötter.

Grop 3

Intrasisid: 210
 Storlek: 0,6 x 0,6 meter
 Djup: 0,3–0,4 meter
 Fyllning: Mörkbrunsvart matjord och rötter.

Figur 5. Grop 5 samt påträffade tegelfragment och bruksbitar upplagda i gräset brevid, mot N. Fotonr: 2024-91-5. Foto: Stina Tegnhed.

Grop 4

Intrasisid: 214
 Storlek: 0,6 x 0,6 meter
 Djup: 0,3–0,4 meter
 Fyllning: Mörkbrunsvart matjord och rötter. En bit taktegel.

Grop 5

Intrasisid: 218
 Storlek: 0,6 x 0,6 meter
 Djup: 0,3–0,4 meter
 Fyllning: Mörkbrunsvart matjord och rötter. Enstaka tegelfragment och bruk. Tegelskiva, fasad och bearbetad. Lösfyndet har erhållit fyndnummer VM300 135:1 (se fig. 6).

Grop 6

Intrasisid: 222
 Storlek: 0,6 x 0,6 meter
 Djup: 0,3–0,4 meter
 Fyllning: Brunsvart sandig matjord och rötter. Fyllningen är något ljusare och sandigare i karaktären än vad den är i de övriga trädgroparna.

Figur 6. Det bearbetade tegelfragmentet i grop 5. Fotonr: 2024-91-6. Foto: Stina Tegnhed

REFERENSER

Nilsson, Ing-Marie och Nicklasson Påvel. 2002.

Stafsinge gamla kyrka – En medeltida stormans-kyrka? Arkeologisk forskningsundersökning 2002. Stafsinge socken i Falkenbergs kommun, Hallands län, Raä 6. Arkivrapport Kulturmiljö Halland.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-4971-2024
Eget diarienummer:	2024-262
Uppdragsgivare:	Falkenbergs pastorat
Utförandetid:	14 november 2024
Personal:	Stina Tegnhed (arkeolog Kulturmiljö Halland), Catrine Gunnarsson och Mikael Claesson (arbetsledare och vaktmästare Falkenbergs pastorat)
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Läge:	Halland, Falkenbergs kommun, Stafsinge socken, Stafsinge 25:1 L1997:5413, L1997:5414 Koordinater X: 6311601,269, Y:347850,292 (koordinater i sydvästra hörnet)
Undersökt:	6 trädgropar à 0,6 x 0,6 meter, grävda till 0,3–0,4 meters djup.
Dokumentation:	Groparna mättes in med GPS. Digital information finns tillgänglig i Intrasisprojektet Stafsinge2024262S. Digitala fotografier har foto-nummer 2024-91:1-6
Fynd:	VM300 135:1 Tegelplatta

Bilagor**Bilaga 1** Fyndlista**VM300 135:1**

Landskap Halland
 Kommun Falkenbergs kommun
 Socken Stafsinge socken
 Fastighet Stafsinge 5:1
 Fornlämning L1997:5413, L1997:5414

Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2024.

Fyndnummer	Accessionsnummer	Material	Sakord	Antal	Fragmenteringsgrad	Vikt (g)	Anmärkning	X	Y	Höjd över havet (m)
1	VM300135:1	Bränd lera	Tegelplatta	1	Fragment	155	Tegelplatta, med fasad kant, avstrykningar. Påträffades i trädgrop 5	6311649,25	347873,37	26,37

Bilaga 2 Fotolista**Fotonr: 2024-91:1-6**

Landskap Halland
Kommun Falkenberg
Socken Stafsinge
Fastighet Stafsinge 5:1, L1997:5413, L1997:5414

Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2024

FOTOGRAF: STINA TEGNHED

Fotonr:	Motiv:	Mot:	Sign:
2024-91-1	Trädgropar längs västra och norra muren. Närmast är groparna grop 2 och 3	NO	ST
2024-91-2	Gravstenar på Stafsinge gamla kyrkogård. I bakgrunden syns västra muren och grop 1	V	ST
2024-91-3	Stafsinge gamla kyrkogårds södra långsida	OSO	ST
2024-91-4	Närbild tegelfragment och bruksbitar hittade i grop 5	N	ST
2024-91-5	Grop 5 samt påträffade tegelfragment och bruksbitar upplagda i gräset bredvid	N	ST
2024-91-6	Bearbetade tegelfragmentet i grop 5		ST

KULTURMILJÖ
HALLAND

EN DEL AV HALLANDS KULTURHISTORISKA MUSEUM